

26. Adalet ve Demokrasi Haftası

Adil ve Demokratik Gelecek İçin Nasıl Bir Yapay Zekâ?

26 Ocak 2019, Açış Konuşması

Ali Can ULUSALER

Değerli Konuklarımız,

1993 yılından beri 24-31 Ocak haftası “Adalet ve Demokrasi Haftası” olarak çeşitli etkinliklerle anılmaktadır. Bugün de bu etkinliklerden birini gerçekleştirmek üzere buluştuk. Bilgisayar Mühendisleri Odası ile Bilim ve Gelecek dergisinin birlikte düzenlediği söyleşiye hoş geldiniz. Sizleri, düzenleyiciler adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Hafta boyunca yapılan etkinlik ve anmalar, aslında olmayan “adaletin” ve “demokrasinin” arayışlarıdır. Yitirdiklerimiz ve geride kalanlar için adalet ve demokrasi arayışı...

Ocak ayı, pek çok gazeteci ve aydının katledildiği bir ay. Uğur Mumcu, Prof. Dr. Muammer Aksoy, Onar Kutlar, Metin Göktepe, Hrant Dink... Hepsini saygıyla bir kez daha anıyoruz.

Günümüzde de pek çok gazeteci düşündükleri ve yazdıklarından ötürü yargılanmakta, hapse atılmakta. Bunu çok yakından biliyorum çünkü babam da onlardan biri...

Düşünce ve ifade özgürlüğü, halkın bilgilene hakkı ya da gerçekleri öğrenme hakkının elde edilmesini de sağlayan bir haktır. Bu açıdan basın özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğünün gerçekleştirilmesinde vazgeçilmez bir araç ve bir değerdir. Gerçek anlamda düşünce ve ifade özgürlüğü, ancak özgür, doğru, yaygın bilgi ve haber dolaşımıyla yani basın özgürlüğüyle sağlanabilir.

Geçmişten bugüne adalet ve demokrasi arayışı hep süregeldi. Öyle görünüyor ki yarınlarda da bu sürecek...

“Adil ve Demokratik Gelecek İçin Nasıl Bir Yapay Zekâ?” başlıklı söyleşimiz, geleceğe yönelik bu arayış ve mücadelenin teknolojik gelişmelerden nasıl etkileneceği ve nereye evrileceği üzerine olacak. Bu söyleşide pek çok soruya yanıt bulmaya çalışacağız:

- Fiili politik kararların bağlayıcı bir güce sahip olması ve yasal hale gelmesi için bir yetki ve meşruiyet gerektirir. Demokrasilerde bu meşruiyet, temsil ve oylamadan kaynaklanır. Karar sürecinin en önemli adımlarından biri olacağı öngörülen yapay zekâ demokrasiyi zayıflatacak mıdır, güçlendirecek midir? İnsana özgü söylemler vardır. Örneğin “Zor olan karar vermek değil, verdiği kararlarla yaşamaktır,” gibi... Bu, vicdan muhasebesini gerektirir. Bu bağlamda yapay zekânın vicdanı olacak mıdır?
- Haziran 2018’de yayımlanan bir BBC Raporundaki anahtar soru şuydu: “Nasıl çalıştığını bilmiyorsak, yapay zekâyâ güvenebilir miyiz?” Yapay zekâlı günlerde kamunun ve sivil toplumun geniş bir denetim ağı oluşturması, kod saydamlığı, açık erişim kod kültürü olanaklı olabilecek mi? Kod yapılarının siyasi süreçler üzerinde muazzam bir etkiye sahip olacağı gerçeğini nasıl bağdaştıracacağız? Bugünkü soru işaretleri yine seçim sisteminin bir parçası mı olacak?
- Bugün bile otomatik ve yüksek oranda rafine edilmiş sansür biçimleri, gerçek zamanlı izleme, profil oluşturma ve iletişim gözetimi, yapay zekâ tarafından desteklenen konuşma örüntü tanıma araçları, devlet destekli sahte haberler, troller gibi bilgi bozucuları (“spoil”leri) aslında otoriter rejimleri güçlendiriyor ve baskın kılıyorken gelecekte bütün bunlarla nasıl mücadele edebileceğiz? Bunun yollarını makineler mi, insanlar mı daha çabuk öğrenecek?
- Yapay zekâ, gücü daha da merkezileştirecek mi? Teknofaşizm ile küresel oligarşi arafından çıkış mümkün olabilecek mi?

- Nobel ödüllü Richard Thaler, “dürtüler kuramı”nda ikna edici algoritmaların insan davranışlarını etkilemesinden söz eder. Geniş bir kullanıcı davranışı veri kümesine sahip olan yapay zekâ tabanlı sistemler, bireyleri arzu etmeden istedikleri seçimlere ve davranışlara yönlendirebilecek ve daha kötüsü, gerekli kararda ajansa sahipmiş gibi görünebilecek geniş çaplı bir dürtüye sahip olduğunda ne olacak?
- “Korkusu büyüdükçe küçülür insan,” derler. Çin’deki gibi “vatandaşlık puanı” sistemiyle her yerde izlenen insanın korkusu ne kadar büyüyecek?

Oxford Üniversitesinde araştırmacı olan Vyacheslav Polonski, yapay zekânın demokrasiyi güçlü bir biçimde ele geçirdiğini söylerken konuştuğumuz Cem Say, söyleşi sonrasında imzalayacağı kitabının 44. sorusunda şöyle diyor:

“Kimi insanlar yapay zekânın bir gün ayaklanıp insanları ezeceğinden kaygılanıyor. Bence bu soruda söz ettiğimiz yöntemlerle insanın insanı ezmesi için eşi görülmemiş bir araç olarak kullanılma riski daha gerçekçi. Demokrasiyi savunup sömürüye karşı durmak teknolojik gelecekte de bir ödev olmaya devam edecek.”

Öyleyse son söz bu olsun: Demokrasiyi ve özgürlüklerimizi savunmak gibi bir ödevimiz varken korkuları bir yana bırakıp ödevimizi yapalım!...

Ve sözü, sevgili öğretmenimiz, Boğaziçi Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cem Say’a bırakalım.